

Katarzyna Grysińska-Jarmuła

Aleksandra Kłaput-Wiśniewska,
Muzyka pogranicza – historyczne, kulturowe
i artystyczne konteksty
regionalnej twórczości muzycznej,
25-26 kwietnia 2018, Bydgoszcz.
Sprawozdanie z ogólnopolskiej
konferencji naukowej

W dniach 25-26 kwietnia 2018 roku z inicjatywy Pracowni Kultury Muzycznej Pomorza i Kujaw i Folklorystyki Akademii Muzycznej im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa *Muzyka pogranicza – historyczne, kulturowe i artystyczne konteksty regionalnej twórczości muzycznej*. Przypomnijmy, że Pracownia Kultury Muzycznej Pomorza i Kujaw i Folklorystyki od wielu lat organizuje konferencje poświęcone historii muzyki na Kujawach i Pomorzu, dzięki którym odkrywamy nieznane dotąd fakty i zjawiska z zakresu kultury muzycznej regionu. Dotychczas przedmiotem zainteresowania organizatorów były m.in. takie kwestie, jak amatorskie muzykowanie, materialne ślady kultury muzycznej, wydarzenia muzyczne, muzyka w instytucjach i stowarzyszeniach czy muzyka kościelna. W latach 2016 i 2017 z uwagi na obchody roku Feliksa Nowowiejskiego tematem obrad i dyskusji był ów kompozytor i jego twórczość. Prowadzono rozważania nad fenomenem Feliksa Nowowiejskiego oraz muzyką w jego czasach w kulturze Pomorza i Kujaw.

W tym roku podczas dwudniowych obrad zaprezentowano kilkanaście referatów poruszających tematykę szeroko rozumianego pogranicza w muzyce. Ich autorzy reprezentowali następujące ośrodki naukowe: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski (Olsztyn), Instytut Historii PAN (Toruń), Akademia Muzyczna im. K. Szymanowskiego (Katowice), Akademia Muzyczna im. I.J. Paderewskiego (Poznań), Akademia Muzyczna im. S. Moniuszki (Gdańsk), Uniwersytet

Kazimierza Wielkiego (Bydgoszcz). Naturalnie nie zabrakło przedstawicieli Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Prezentowane wystąpienia poruszały problematykę przenikania się stylów narodowych w lokalnej kulturze muzycznej, muzyki sytuującej się pomiędzy twórczością artystyczną a użytkową, a także twórczości zapomnianej, dotąd znajdującej się na obrzeżach kultury muzycznej.

Jako pierwsza głos zabrała prof. zw. dr hab. Anna Nowak, która przedstawiła kontekst, znaczenie oraz wartości związane z pojęciem i rolą muzyki pogranicza. Po niej dr Iwona Fokt przybliżyła twórczość Stefana Bolesława Poradowskiego, kompozytora, teoretyka muzyki, dyrygenta, ale i pedagoga. Warto nadmienić, iż Poradowski zanim podjął naukę w Konserwatorium Poznańskim kształcił się w Bydgoskim Konserwatorium Muzycznym prowadzonym przez W. Winterfelda. Po przerwie dr Ilona Dulisz omówiła kwestię kompozycji organowych „Orgellandschaft Ostpreussen” we współczesnych nagraniach Oskara Gottlieba Blarra, kompozytora i organisty związanego z Prusami Wschodnimi. Z kolei dr Aleksandra Kłaput-Wiśniewska przybliżyła słuchaczom sylwetkę i twórczość Brunona Steina, kompozytora, nauczyciela muzyki w Królewskim Katolickim Seminarium Nauczycielskim w Bydgoszczy i dyrygenta chóru Cäcilien-Verein. W swoim wystąpieniu autorka zwróciła szczególną uwagę na jego twórczość sakralną.

Po przerwie uczestnicy konferencji wysłuchali czterech referatów. W trzech pierwszych autorzy zmierzali się z zagadnieniami narodowościowymi i ich wpływem na kwestie muzyczne. Dr hab. Tomasz Krzemiński zarysował problem rozwoju muzyki i konfliktu narodowościowego na Kujawach w końcu XIX wieku, ukazując z jednej strony funkcjonowanie w kulturze życia codziennego Polaków dość frywolnych kujawiaków, z drugiej działalność Hakaty dążącej do umocnienia kultury niemieckiej. Z kolei mgr Jerzy Kukła przedstawił zarys zagadnienia związanego z budową organów i muzyką organową na terenie Bielska-Białej i Śląska Cieszyńskiego na tle historycznych uwarunkowań narodowościowych i religijnych tego regionu. Dr Joanna Schiller-Rydzewska mówiła o polskim ruchu śpiewaczym w przedwojennym Gdańsku. Referentka zwróciła uwagę nie tylko na jego organizację i prezentowany repertuar, ale przede wszystkim na rolę społeczną, jaką w zaistniałej sytuacji politycznej i położeniu znajdującej się w zdecydowanej mniejszości ludności polskiej odgrywał ten ruch. Ostatni referat w pierwszym dniu konferencji wygłosiła mgr Gizela Chmielewska. Przybliżyła w nim postać Ludwika Regameya, pianisty i organizatora życia muzycznego w Bydgoszczy w okresie międzywojennym. Społeczności bydgoskiej, a zwłaszcza melomanom, Regamey znany był jako doskonały akompaniator, towarzyszył

m.in. recitalom śpiewaczki Julii Gorzechowskiej oraz pełnił rolę akompaniatora i jednocześnie ilustratora podczas cyklu wykładów Witolda Belzy o Fryderyku Chopinie.

Wieczorem pierwszego dnia konferencji zgodnie z tradycją obowiązującą od wielu lat odbył się koncert kompozytorski, przygotowany przez pedagogów i studentów Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Słuchaczom przybliżono twórczość kameralną pracowników Wydziału Kompozycji, Teorii Muzyki i Reżyserii Dźwięku tejsze uczelni. Kierownikiem artystycznym koncertu kompozytorskiego był prof. Zbigniew Bargielski.

W drugim dniu konferencji uczestnicy wysłuchali sześciu referatów. Jako pierwsza referowała mgr Hanna Bias, która przedstawiła kolekcję rękopisów Śląskiej Szkoły Kompozytorskiej, znajdującą się w zbiorach Archiwum Śląskiej Kultury Muzycznej Biblioteki Akademii Muzycznej w Katowicach. Po przybliżeniu sylwetek twórców wspomnianej szkoły (Bolesława Szabelskiego oraz Bolesława Woytowicza) i najbardziej rozpoznawalnych jej przedstawicieli (np. Wojciecha Kilara, Jana Wincentego Hawła czy Henryka Mikołaja Góreckiego) referentka zaprezentowała kilka rękopisów wspomnianych twórców i omówiła m.in. okoliczności, w jakich znalazły się one w zbiorach Archiwum. Kolejna z referentek dr Katarzyna Grysińska-Jarmuła scharakteryzowała repertuar muzyczny, jaki pojawiał się w działalności towarzystw i organizacji bydgoskich na przełomie XIX i XX wieku, zarówno tych polskich, jak i niemieckich. Autorka wskazała na różnice w repertuarze prezentowanym przez instytucje zrzeszające przedstawicieli poszczególnych narodowości oraz ewentualny wpływ polityki prowadzonej przez władze na wspomniany repertuar.

Po przerwie dr Barbara Mielcarek-Krzyżanowska, przybliżając dokonania kompozytorskie Aleksandry Brejzy przeniosła słuchaczy w świat poezji i muzyki dla najmłodszych. Zebrani mogli nie tylko wysłuchać w przygotowanej prezentacji fragmentów wybranych kompozycji, ale mieli też okazję osobiście zadać pytania kompozytorce, autorce słowno-muzycznej opowieści *Dźwiękogimnastyka dla mamy, taty i... brzdąca, co bryka*, zawierającej utwory opowiadające o *Boćku, Kurze, Żabie w papilotach i innych zwierzątkach oraz ich zabawnych perypetiach*¹. Twórczości muzycznej dla dzieci dotyczyć miał kolejny z referatów autorstwa mgr Ilony Ejsmont, przybliżający dokonania Marka Jasińskiego. Jako przedostatni głos zabral mgr Paweł Nodzak i omówił zagadnienie popularyzacji kaszubskiej kultury muzycznej. Uczynił to na przykładzie kolęd i pastorałek

¹ *Utwory te prezentowane były m.in. w ramach cyklu Muzyczne BAJKOranki organizowanego przez Filharmonię Pomorską w Bydgoszczy, <http://inianie.pl/bydgoskie-muzyczne-bajkoranki-z-udzialem-inowroclawskich-muzykow/> (dostęp: 21.09.2018).*

kaszubskich opracowanych na chór mieszany przez Przemysława Stanisławskiego i wykonywanych przez współczesne chóry z terenu Kaszub.

Na zakończenie konferencji przewidziano kolejny odcinek opowieści Wandy Szkulmowskiej o kujawskich kapelach ludowych². W tym roku autorka przedstawiła historię i repertuar kapeli z Kruszwicy. Uzupełnieniem jej referatu były zaprezentowane słuchaczom fragmenty wywiadów, wyjątki z archiwalnych nagrań i programów telewizyjnych, jakie autorka zarejestrowała ponad dwadzieścia lat temu z pierwszymi członkami tej kapeli.

Jak co roku organizatorzy pragnęli wrócić uwagę na problemy dotyczące odkrywania, dokumentowania, opracowywania, przywracania kultury muzycznej czy utrwalania różnego rodzaju aktywności twórczej w sferze muzyki. Niewątpliwie najbardziej jaskrawym przykładem tego typu działań była prezentacja zamykająca konferencję. Tegoroczne spotkanie po raz kolejny pokazało, jak bogata jest kultura muzyczna Kujaw i Pomorza i jak wiele tematów pozostaje niezbadanych, zapomnianych. Organizatorzy zapewniają, że materiały zaprezentowane podczas konferencji ukażą się w najbliższym czasie w formie publikacji, zaś miłośnicy historii muzycznej Pomorza i Kujaw z całą pewnością czekają na kolejne spotkanie.

---

² Podczas wcześniejszych konferencji Wanda Szkulmowska prezentowała m.in. historię Kapeli spod Kowala, Zespołu Pieśni i Tańca „Kujawy” z Radziejowa.